Lis.doc

Λυσιστράτη

Αν η «Λυσιστράτη» του Μίκη Θεοδωράκη, που έκανε πρεμιέρα την περασμένη Κυριακή στο Μέγαρο Μουσικής, είναι σύμφωνα με τη διατύπωση του υπουργού Πολιτισμού Ευάγγελου Βενιζέλου, το «κορυφαίο μουσικό γεγονός της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας για το 2002», τότε όσοι αισιόδοξα ήλπιζαν ότι κάτι καλό μπορεί και να προκύψει απ' αυτή την ιστορία διαχείρισης κάμποσων δισεκατομμυρίων για πολιτιστικά γεγονότα που καλείται Πολιτιστική Ολυμπιάδα, ας το πάρουν απόφαση: η ευκαιρία, καταπώς φαίνεται, για άλλη μία φορά θα πάει χαμένη.

Ήδη, με κείνη την πολυδιαφημισμένη «Μυθωδία» του Vaggelis φάνηκε πώς θα αξιοποιηθούν τα δισεκατομμύρια της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας: σε μεγάλες, υπερφίαλες εκδηλώσεις που ούτε εκφράζουν, ούτε συντηρούν, ούτε προκαλούν κάτι άξιο λόγου σε σχέση με την πολιτιστική κατάστασή μας. Όχι πως δεν είναι αναγκαίες οι μεγάλες εκδηλώσεις, με τα τρανταχτά ονόματα, στο πλαίσιο προβολής της Ελλάδας με αφορμή τους Ολυμπιακούς του 2004. Φτάνει η υπόθεση αυτή να μην περιοριστεί σε μεγαλόσχημα γεγονότα για εσωτερική κατανάλωση, που το μόνο που εξυπηρετούν είναι να προβάλλουν την ορφανή οραμάτων και έμπνευσης κυρίαρχη τάξη του ντόπιου πολιτικού και πολιτιστικού κατεστημένου.
Για τις όπερες του Μίκη Θεοδωράκη (Μήδεια, Ηλέκτρα, Αντιγόνη, και Κώστας Καρυωτάκης), όπως και για τις συμφωνίες του, οι ειδικοί έχουν αποφανθεί με κρίσεις μάλλον αποθαρρυντικές χωρίς, εννοείται, αυτές να μειώνουν στο ελάχιστο την αξία του υπόλοιπου σπουδαίου έργου του. Ωστόσο ο μεγάλος συνθέτης ενέδωσε λέει, στις προτροπές του προέδρου του Μεγάρου Μουσικής Χρήστου Λαμπράκη, και προχώρησε στην σύνθεση της «Λυσιστράτης», μιας οπερατικής εκδοχής της αριστοφανικής κωμωδίας. Τη πρώτη μορφή του λιμπρέτου, σε εννέα σκηνές πάνω στη μετάφραση του Κώστα Βάρναλη, ανέλαβε ο ίδιος ο Χρ. Λαμπράκης. Πάνω σ' αυτήν δούλεψε ο συνθέτης το τελικό λιμπρέτο, δίνοντας στο έργο του τη μορφή δίπρακτης όπερας σε δέκα σκηνές.
Η στήλη, ως μη ειδική, δεν θα σταθεί στα προβληματικά χαρακτηριστικά της «Λυσιστράτης» ως λυρικής κωμωδίας: αν η δομή της είναι ή όχι ισορροπημένη, αν δικαιολογούνται και κατά πόσο η απουσία μονωδιών και οι κατ' επανάληψιν «αναφορές και τα δάνεια» από προηγούμενα έργα του συνθέτη, αν όντως εξυπηρέτησε τη ροή της όπερας το «εύρημα» του Ποιητή, ο ρόλος του οποίου περιορίζεται στο να συνδέει την μία σκηνή με την άλλη με μια σύντομη εισαγωγή, κ.ο.κ. Έχω την εντύπωση, πάντως, ότι αν ο συνθέτης υιοθετούσε την φόρμα της οπερέττας, αντί αυτής της όπερας, τα αποτελέσματα θα ήταν συνολικά καλύτερα και θα αναδεικνύονταν η κωμικότητα των «πονηρών» σκηνών της αριστοφανικής κωμωδίας που εδώ μάλλον ατύχησαν.

Η στήλη δεν μπορεί, ωστόσο, να μην αναφερθεί στα απίστευτα της σκηνικής πραγμάτωσης της «Λυσιστράτης από τη στιγμή μάλιστα που τα σκηνικά ανέλαβε ο διεθνής Διονύσης Φωτόπουλος, τη σκηνοθεσία ο εικαστικών ευαισθησιών Γιώργος Μιχαηλίδης και τα κοστούμια ο ταλαντούχος Γιώργος Γαβαλάς –πόσο μάλλον όταν η παράσταση που είδαμε φώναζε για την αφειδώλευτη ροή των ποσών που δαπανήθηκαν. Απορώ: οι τρεις τους συνεργάστηκαν και αποφάσισαν ότι αυτό το

συνοθύλευμα ετερόκλητων στοιχείων, αυτή η δόξα του kitsch, θα συντελούσε στην επιτυχία της πρώτης σκηνικής απόδοσης του έργου;
Προτού αρχίσει η παράσταση τα ασπρόμαυρα πορτρέτα γυναικών που προβάλλονταν σε οθόνες, κρεμαστές από διάφορα σημεία της μεγάλης αίθουσας, επέτρεπαν να φανταστούμε μια εμπνευσμένη, καλόγουστη σκηνοθεσία. Του κάκου! Ανοίγει η σκηνή και εμφανίζεται ο Ποιητής (Γιώργος Νταλάρας) με κοστούμι που θύμιζε τον «Μικρό Πρίγκηπα» του Σαιντ Εξυπερύ, σ' ένα γκαράζ με γκράφιτι στους τοίχους. Λες, δεν μπορεί ο διεθνής σκηνογράφος να κατέληξε σ' αυτό το σκηνικό, αυτή η κωμωδία μυρίζει φύση και ο Μίκης Θεοδωράκης συνέδεσε την «Λυσιστράτη» του με τις λέξεις «Ευδία, ελληνικότητα και λαϊκότητα». Ευδία (:καλοκαιρία, λιακάδα) μέσα στο γκαράζ; Κι όμως όχι μόνο το γκαράζ δεν εξαφανίζεται αλλά εντός ολίγου γεμίζει από τραγουδιστές με κοστούμια αλλοτινών εποχών, ελληνικών και ευρωπαϊκών, με στοιχεία από Αρχαία Ελλάδα (πρώτη εμφάνιση της Λυσιστράτης), από ευρωπαϊκή Μπελ Εποκ και ελληνική επαρχία της εποχής της φουστανέλας, με καπελίνα ή ρόλεϊ στα μαλλιά, γκέτες και τσαρούχια. Στο βάθος, κινούνται κάτι μαυροντυμένες γριές, πάνω σ' έναν υπερυψωμένο διάδρομο -είναι οι γριές που στον Αριστοφάνη καταλαμβάνουν την Ακρόπολη για να αποκλείσουν τους άνδρες από το δημόσιο ταμείο και τις πολεμικές δαπάνες.
Όλα χώρεσαν σ' αυτό το ανεπανάληπτο αλαλούμ: και πανώ κατά της παγκοσμιοποίησης, και καραβάκια κι αεροπλανάκια που κυλούν ψηλά στο βάθος πίσω από το ζωτικό χώρο των γραίων, και παιδάκια ντυμένα με ναυτικά που ανεμίζουν ελληνικά σημαιάκια και η Συμφιλίωση ντυμένη βαρύτιμο νυφικό με μακριά ουρά. Στην τελική σκηνή γυναίκες και άντρες με πολύχρωμες παντιέρες θα κατακλύσουν τα ακριανά θεωρεία και πολύχρωμα χαρτάκια με τη λέξη Ειρήνη σε διαφορετικές γλώσσες θα πέσουν εκ της οροφής και φώτα σαν από σόου καλλιστείων θα καταυγάσει σκηνή και πλατεία.
Η σκηνοθεσία δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει εύστοχα την μεταμοντερνιστικής απόχρωσης εμφάνιση του Μάνου Χατζιδάκι στην όγδοη σκηνή ενώ ο Ποιητής τραγουδάει το τραγούδι του «Ένα μύθο θα σας πω». Η εμφάνιση και αντιπαράθεση του ψηλού Μίκη Θεοδωράκη (ο ηθοποιός με ξυλοπόδαρα) με τον κοντό Μάνο Χατζιδάκι ήταν αμήχανη σαν περιττή παρένθεση. Τέλος απορία προκάλεσε και η ιδέα οι τραγουδιστές να αποχωρούν σε πολλές σκηνές βαδίζοντας προς τα πίσω, προς την κεντρική γκαραζόπορτα, όταν αυτή ήταν ανοιχτή, με φανερό τον κίνδυνο να σωριαστούν κάτω.
Η «Λυσιστράτη» θα ταξιδέψει στην Επίδαυρο, στα Ιωάννινα, στη Θεσσαλονίκη και στην Κωνσταντινούπολη. Μολονότι δεν είναι εύκολο να κατανοήσει κανείς τι εξυπηρετεί μια Πολιτιστική Ολυμπιάδα της οποίας οι πολυδάπανες εκδηλώσεις δεν βγαίνουν εκτός των ελληνικών συνόρων (η παρουσίαση της «Λυσιστράτης» στην Κωνσταντινούπολη δεν αλλάζει το νόημα της διαπίστωσης), ειδικά γι'αυτήν την παράσταση είναι καλύτερα που δεν της επιφυλάσσεται ρόλος «πρεσβευτή» για τη σύγχρονη ελληνική καλλιτεχνική παραγωγή.